

Dragocena je sleherna beseda

Neslavno cvetno nedeljo šestega aprila 1941 z razpadom jugoslovanske kraljevine je doživel kot vojak v planinskem polku kraljeve vojske v Skofji Loki.

»Toda v naši četi je bilo več napredno usmerjenih oficirjev, in ko je prišlo do razpada, so nam ti svetovali, da se umaknemo in spravimo orožje — ker vojne še ni konec!«

Ivan Bizant se še spominja teh ljudi, ki jih je pozneje srečal tudi v partizanih. Franca Primožiča, Danila Bergerja iz Trbovelj, Miloša Peraševića s Hrvaškega...

• »Takrat mi je tudi uspelo rešiti dva puškomitraljeza (z municijo vred), ki ju je vojska med begom odvrгла v Soro, in pripeljal sem ju v Presko.«

• »To je bilo precej tvegano početje...«
• »Kakopak — okupator je kmalu zatem izdal razglas, da je treba predati vse orožje, municijo in vojaško opremo: pod smrtno kaznijo!«

• »In?«
• »Mama je vedela, da sem pripeljal te reči in me je prosila, 'daj, odvleci to orožje stran, da me bo nesreče v hiši!«

• Takrat jih je bilo pri hiši šest, oče je bil umrl že pred vojno. Ivan je orožje naoljil, zložil v vreče, odnesel v hosto ter skrnil v lisičino. Prav tako strelivo: le-to je pozneje tudi našel in so ga — prek zveze Bitne — posredovali borcem v Dražgoški bitki (medtem ko skritih puškomitraljevov ni bilo več najti).

• Z Ivanom Bizantom, ki nosi partizansko ime Niko, sva se v pogovor zapletla v zvezi z letošnjim trinajstim zborom aktivistov Osvobodilne fronte in borcev Gorenjske. Za takšno dolžino prispevka sicer nisva mogla spregovoriti o vsem, kar je oblikovalo našo borbo in osvoboditev na območju, kjer je deloval Ivan Bizant, skušala pa sva vsaj izluščiti nekatere poglobljene trenutke boja proti okupatorjem in nekatere aktivnosti v odporu.

Spomine iztrgati pozabi

• »Okrožni odbor aktivistov OF in borcev Gorenjske je pred trinajstimi leti imenovala škofjeloška organizacija SZDL in sicer z namenom, zbrati aktiviste bivšega okrožja Škofja Loka in jih mobilizirati za zbiranje (in pisanje) spominov na boje na tem območju. Preprosto povedano nam gre predvsem za to, da bi v škofjeloškem muzeju ter na zvezah združenj borcev v Skofji Loki in v Šiški zbrali čimveč listin, jih preverili in obdelali ter iz njih sestavili monografijo: publikacijo o tem, kako je delovala Osvobodilna fronta v škofjeloškem okrožju od začetka vstaje pa vse do osvoboditve.«

• »Kako je prišlo do prvega srečanja aktivistov in borcev tega okrožja in kako se je zamisel o srečanjih aktivistov OF in borcev razširila na širše, gorenjsko območje?«

• Bizantovi spomini sežejo nekolikanj nazaj:

• »Leta 1963 so aktivisti okrožja Škofja Loka dali pobudo, da bi se še živeči aktivisti in borci dobivali vsako leto na tovariškem srečanju. Tone Peternel — Igor je dal pobudo, da se je sestel aktiv OF Gorenjske. V Železnikih (Pri plavžu) se nas je sestalo okrog 250 in tam smo sklenili, da po gorenjskih občinah vsako leto organiziramo srečanja. V Dražgošah — ob odkritju spomenika — pa je nato prišlo do sklepa, da organiziramo zbor aktivistov OF tudi s soudeležbo borcev celotne Gorenjske (nekdanjih petih okrožij tega območja), povezuje pa naj nas pokrajinski odbor.«

• Poljanski bataljon, v katerem se je boril Ivan Bizant, je dal okrog deset aktivistov, ki so poznali območje škofjeloškega okrožja. Tako je Ivan prišel na »domač« teren in tu prevzel mladinsko organizacijo (takratnega)

medvoškega rajona. (Temu območju so takrat ilegalno rekli Panoge).

• Nekaj časa je deloval kot sekretar mladinske organizacije medvoškega rajona, nato so ga imenovali za sekretarja okrožnega odbora mladine Škofje Loke, leta 1944 je postal član, januarja 1945 pa sekretar okrožnega komiteja KPS Škofje Loke.

• In s to funkcijo je okrožni komitej — z vsemi njegovimi enotami in odbori — desetega maja 1945 prek Selške doline popeljal v takrat že osvobodeno Škofjo Loko. Tam je imel tudi kot prvi osvoboditelj nagovor zbrani množici Škofjeločanov in partizanov.

Ivan je bil »utonil«...

• Ko se je starojugoslovanska vojska razsula in so prišli okupatorji, se je na Slovenskem začel njihov teror v vseh mogočih oblikah. Tudi tako, da so vsem, ki niso znali nemško, ukazali obiskovati tečaje nemščine. Ivan Bizant se je ob spominu na to prav lepo nasmejajal. Medvoščane je »gosposki« nemški jezik poučevala »prav fletna punca«, Korošica, ki je znala slovensko. In ker so bili domačini »nabriti« fantje, jim je med poukom tudi prišlo z jezika marsikaj, česar učiteljica (o sebi) ni preslišala. In tako so morali iti — na žandarmerijo.

• Konec leta 1941 mu je Jože Triler dal Slovenskega poročevalca. To je bilo med naprednimi Slovenci tudi na tem območju silno iskano blago. Romalo je iz rok v roke in bilo nazadnje že stokrat preganjeno, pomečkano in natrgano. Vendar je bilo v njem še zmerom mogoče prebrati marsikaj. S Trilerjem sta bila nato tudi skupaj v trojki: z njima je bil še Ivan Bečan iz Seničice. Tako Triler kot Bečan sta, žal, med vojno padla.

• Ivan pa je »utonil« v Savi, da so sprva še doma mislili, da čisto zares. Nemci so šele leta 1943 »zavohali«, da jih je lepo potegnil (pa še takrat, ob nekem nenadnem napadu na partizane, niso bili stoođotno gotovi, ali je to zagotovo res tisti »pokojni« fant, katerega listine so zasegli, ali ne. Toda takrat jim je že tako šlo za nohte in jim ni manjkalo drugih skrbi).

• Toda leto pozneje so Nemci že vedeli vse o Bizantih: takrat so tudi že vsi bili v partizanih. Bizantovo mamo pa so tam okupatorji ujeli in odgnali v Begunje...

• Veliko je še teh spominov, ki se jih ne da popisati na kratko. Popisati pa jih je potrebno že zato, da bodo mlade generacije mogle spoznavati našo preteklost in ceniti svobodo ter neodvisnost. Tudi zato so potrebni zbori še živečih aktivistov in borcev in je dragocena sleherna beseda, ki jo o boju zapišejo v svojih spominih.

Jože Olaj

Pegam in Lambergar v Tacnu

Tacenski KUD »Ivan Novak-Očka« obstaja že 35 let, ime po znanem revolucionarju pa je dobilo pred kratkim. V vseh preteklih letih je delavnost tacenskih kulturnikov nihala. Bil je tudi čas kulturne suše, ljudje so se umikali med svoje štiri stene in svoje družbene ter kulturne potrebe zelo pogosto zadovoljevali kar z gledanjem, denimo, televizije. Prva se je prebudila mladina, delo pa seveda omogoča sodoben tacenski Dom krajanov. Toni Kocjan, predsednica KUD »Ivan Novak-Očka« nam je pripovedovala:

»Začeli smo z recitalom. Lani. Krajevne družbenopolitične organizacije so naše delo spočetka gledale z malce nezaupanja, vendar je uspelo odkritje spominske plošče led prebilo. Seveda ima prirejanje dramskih predstav v Tacnu lepo tradicijo; toda tokrat so priložnost izkoristili mladi in predstava Pegam in Lambergar je sad prizadevanj tacenske mladine.«

Prednosti urejenega mestnega obrobja so zagnani mladinci in mladinke dobro izrabili. Med seboj se poznajo, začetek z recitalom je porodil željo po dramski skupini in kmalu so jo uresničili:

»Bistven je uspešen začetek, mladino smo pritegnili, sodelujejo tudi starejši. Predstavo Pegam in Lambergar je režiral Zlatko Križan, poklicni režiser in tudi to je sreča. Ustvarili so skupaj nekaj zanimivega, hkrati pa so tako ustvarjeni vsi pogoji za organizirano zbiranje in združevanje mladine.«

In sama premiera, predstava? Drama Frančka Rudolfa »Pegam in Lambergar« izhaja iz ljudske pesmi, jo podaljšuje, posodablja in hkrati to posodabljanje smeši in izničuje. Lambergar in Pegam se nočeta boriti, ne želita biti junaka. Boj je lahko tudi nemoč. Režiser Zlatko Križan je z zanesljivo poklicno spretnostjo znal spodbuditi fante in dekleta k sproščeneemu, vsakdanjemu načinu podajanja. V nekaterih trenutkih, višjih igranja, so mladi amaterski igralci pritegnili z močjo gibov, glasov, besed in dejanja. Tako je tudi morebitno nezumevanje pomešanega dogajanja vendarle vodilo v poglobljeno opazovanje ali doživljanje posameznih slik.

»Dramska prizadevanja posameznih krajevnih odrov seveda zelo aktivno spodbuja in usmerja tudi občinska ZKO. Z Rudolfovo dramo Pegam in Lambergar bomo nastopili še v okviru prireditve »Naša beseda«.

Skratka, v Tacnu se je jelo premikati. Razveseljivo, da je voz naprej potisnila mladina. Srečno na kulturni poti!

Bogomir Šefić

KRAJANI KRAJEVNE SKUPNOSTI DR. PETRA DRŽAJA

Vaša krajevna skupnost je pričela z rednim delom v pritličju stavbe na Celovški cesti 135 (v isti stavbi kot Komunalna skupnost občine Ljubljana-Šiška).

Vabimo vas, da se ogledate s svojimi predlogi, pripombami ali težavami vsak dan od 8. do 12. ure, ob torkih pa do 16. ure.

Svet skupščine krajevne skupnosti dr. Petra Držaja